20895/P

73776

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE
CONTVSIONE VTERI
EIVSQVE
EFFECTIBVS IN GRAVIDA

QVAM
SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS
ET
CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DOMINO
D. ANDREA ELIA BÜCHNERO
SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMO PRVSSIAE REGI A CONSILIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
FACVLTATIS MEDIC. H. T. DECANO,
IMPERIALIS ACADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
ET COMITE PALAT. CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS,
D. III. MART. A. S. R. CIↃ IↃCCLIII.
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PVBLICE DEFENDET

AVCTOR
FRIDERICVS GVILIELMVS DRECHSSLER
NVMBVRGENSIS MISNICVS.

Brüning 1771

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

VIRO

PRAENOBILISSIMO EXPERIENTISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

DOMINO

IOANNI MELCHIORI DRECHSSLER

MEDICINAE DOCTORI CELEBERRIMO,

SEREN. SAXON. DVC. WEISSENFELS. ET QVERFVRTHENS. CONSILIARIO ET ARCHIATRO,

SVMME REVERENDI CAPITVLI ET CIVITATIS NVMBVRGENS.

VT ET

SCHOLAE REGIO-ELECTORALIS PORTENSIS AC PRAEFECTVRAE FREIBVRGENSIS PHYSICO ORDINARIO,

PARENTI OMNI PIETATIS ET OBSEQVII CVLTV AD VRNAM VSQVE COLENDO DEVENERANDO;

PRO
TANTO A PRIMIS STATIM INCVNABVLIS
AD HOC VSQVE VITAE MOMENTVM
IN SE CVMVLATISSIME COLLATO
AMORE VERE PATERNO,
PRO
SVMMA AC INDEFESSA
IN ADDISCENDA SALVTARI ARTE SIBI PRAESTITA OPERA,
PRO
SINGVLARI AD SALVTEM SVAM EFFICIENDAM
ET PROMOVENDAM CVRA,
PRO
CETERIS DENIQVE OMNIBVS
VERE NON SATIS ENVMERANDIS
MVLTO MINVS AVTEM REMVNERANDIS
BENEFICIORVM GENERIBVS,
QVALEMCVMQVE
HANC INAVGVRALEM DISSERTATIONEM
CEV GRATI ANIMI TESSERAM
CVM ARDENTISSIMIS
PRO TAM
BENIGNI PARENTIS PERPETVA SALVTE
ATQVE
TVM ANIMI NON INTERRVPTA TRANQVILLITATE
TVM CONTINVA CORPORIS INCOLVMITATE
VIRIDIQVE SENECTA CONCEPTIS VOTIS
MEMORI PIAQVE MENTE
DICAT ET OFFERT

FILIVS OBSEQVIOSISSIMVS
FRIDERICVS GVILIELMVS DRECHSSLER.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

CONTVSIONE VTERI
EIVSQVE EFFECTIBVS IN GRAVIDA.

PROOEMIVM.

Corpus humanum, ſingulari plane artificis ſapientiſſimi ingenio, ſecundum mechanismi leges, conſtructum, atque ex diverſis valdeque differentis naturae ac indolis partibus conflatum, morbis admodum variis fereque infinitis, poſt primorum parentum lapſum, eſt obnoxium. Nullus enim umquam mortalium gloriari poteſt, ſe omne vitae ſuae curriculum ab adflictio-

nibus morboſis immune transegiſſe, quamvis alter prae altero mitius graviusve aliquando aegrotaverit. Mares atque foeminae pari utuntur fortuna, & ſexus uterque ſuos patitur manes, licet frequentius graviusve ſequior morbis laboret, adeo ut, HELMONTII effato, foeminae morbos duplo patiantur maiores. Sexus equidem nobilior ſat ſaepe graviter adverſa premitur valetudine; attamen, teſtante experientia, certiſſima in rebus probandis magiſtra, ſuffragantibusque celeberrimis & fide dignis medicinae auctoribus *a*), nihilominus adſertum hoc, foeminas prae viris frequentius morbis expoſitas eſſe, extra omne dubium eſt poſitum. Facile etiam adſerti huius patet veritas, ſi modo utriusque ſexus differentiam, ratione habitus corporis atque conſtitutionis, paulo accuratius conſiderabimus. Foeminae quippe prae viris multo ſpongioſiore gaudent corporis textura, vaſisque longe exilioribus ſunt praeditae, & non modo debiliore prae illis gaudent perſpiratione, ſed multo etiam citius ἀκμὴν incrementi ſui adipiſcuntur; hinc plethora, foecundiſſima morborum mater, indeque huius perpetuus fere

a) Inter alios vid. Ill. b. m. HOFFMANNVS, Med. rat. ſyſtem. Tom. III. Sect. I. p. m. 9.

fere comes, humorum impuritas, ſuboritur, uberrima adflictionum morboſarum genitrix. Praeter haec vero, inſimul ſyſtema nervoſum multo prae viris debilius, longeque tenerius & ad ſpasmodicos varii generis adfectus facile ſuſcipiendos admodum proclive, obtinuerunt foeminae, imo, quod maximum eſt, peculiari adhuc inſtructae ſunt viſcere, utero ſcilicet, in pelvi ſito, prorſus fere vaſculoſo, nec parum elaſtico. Hic enim ob ſingularem, qua gaudet, ſubſtantiam atque texturam admodum intricatam, non modo ipſe innumera, eaque graviſſima experitur mala, verum etiam, ſicut ex polymorphi illius mali hyſterici tyrannide videre licet, ingentes reliquo corpori infert calamitates. Conſtat namque membranis fibrisque nervoſis ac muſculoſis admodum ſenſibilibus, vaſis arterioſis pariter ac venoſis, anaſtomoſibus mirum inter ſe in plexus reticulares intortis, totamque uteri molem ambientibus, & vario ubique flexu perreptantibus. En igitur fontem cauſarum adverſae valetudinis uberrimum! En ſcaturiginem ſymptomatum foecundiſſimam! Unde divus ille Senex, HIPPOCRATES *b*), ſuo iam aevo uterum, ſi non omnium, attamen plurimorum cauſam

b) vid. eiusd. Tom. II. Sect. IV. Cap. de morb. mulier. II.

cauſam morborum recte appellavit, ſuisque ad poſteritatem transmiſſis monumentis eleganter prodidit, pathematibus, ex muliebri hoc viſcere oriundis, omnes fere ac ſingulas, cuiuscunque demum conditionis foeminas, virgines pariter ac viro nuptas, pro diverſa natura aliarumque circumſtantiarum ratione, plus minus graviter frequenterque eſſe obnoxias. Quae vero licet ita ſint, nihilominus tamen, teſtantibus auctorum obſervationibus, mulieres utero gerentes longe adhuc ſaepius graviusque cum varii generis malis, ex utero provenientibus, conflictari debent. Etenim non omnes ſolum morbos, in matrice fundatos, & ab internis cauſis ſubortos, cum virginibus communes habent, verum etiam aliis ſubinde malis, a ſola graviditate pendentibus, ſeu praegnantibus tantum propriis, vexantur, & inſuper quoque propter uterum, magnam in molem expanſum, indeque inductam abdominis diſtenſionem & amplitudinem, variis iniuriis externis, ut lapſui, alliſionibus & contuſionibus, maxime patent, non ſine vitae periculo; ſiquidem, adſerente Illuſtr. BOERHAAVIO *c*), inter periculoſiſſimos gravidarum morbos fluor uterini ſanguinis iure habendus

c) vid. eiusd. Aphor. 1703.

bendus eſt, qui a violentis percuſſionibus inferioris partis abdominis facillime excitatur *d*). Quin in ipſum pariter foetum, in utero contentum, haud raro ab externa contuſione maxima redundat noxa, quod dudum iam venerandus noſter Antiſtes, HIPPOCRATES *e*), bene perſpexit atque in hunc modum, pro more ſuo, doctiſſime innuit: *Si mulier in ventre habens aegrotarit, aut debilis fuerit, aut onus levarit, aut percuſſa fuerit, &c. foetum corrumpet.* Et alibi rurſus *f*), *mutilum*, inquit, *in utero puerum ſentio aut contuſum, ex matris uterum geſtantis plaga, aut eiusdem lapſu, aut alio quopiam violento adfectu matri accidente; qua vero parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur.* Nolo iam plures adhuc alios effectus, a violentiis externis, abdomini gravidarum inflictis, oriundos, in medium proferre, ſed iam in elaborando qualicunque profectuum meorum ſpecimine occupatus, eos tantum accuratiori paulo examini pro viribus ſubiiciam, quos ſpeciatim a *gravi abdominis praegnantis contuſione* ſubnatos memini. Atque ſeligendo huic themati anſam praebuit caſus quidam notatu digniſſimus,

 quem

d) ibid. Aphor. 1306. *e*) Tom. II. Cap. de morb. mulier. §. XLI.
f) Tom. I. Sect. III. Cap. de Genitur. in fine §. VIII.

quem parenti meo honoratiſſimo, Practico apud Numburgenſes ſatis celebri, debeo. Ab Academia enim domum revocatus, quum eundem per integrum, & quod excurrit, biennium, in addiſcenda praxi clinica ducem haberem fideliſſimum dexterrimumque, atque hac occaſione ephemerides ipſius practicas, magni momenti caſibus tam clinicis, quam forenſibus, & ex ſectionibus quoque cadaverum accurate collectis refertas, diligenter perluſtrarem, incidebam, qua neſcio felicitate, in praeſentem caſum, qui de vehementi uteri in gravida contuſione, indeque facta eiusdem inflammatione & ſphaceloſa reſolutione agit, quemque nunc B. L. offero, & eo potiſſimum fine fundamenti loco huic tractationi ſubſterno, ut ipſius intuitu noxios illos effectus, qui a contuſione, utero illata, oriri poſſunt, conſiderare & pro viribus explicare valeam. DEVS autem immortalis benigniſſimusque, quem tamquam ſummum Archiatrum, rerumque omnium ſalubrium conditorem omnipotentem, pia ac devotiſſima mente veneror, ſecundet conatus meos, faxitque, ut omnia in ſui ſanctiſſimi nominis gloriam, meumque ac aegrotantium emolumentum cedant atque ſuccedant feliciter!

CASVS.

CASVS.

Foemina quaedam ruſtica, utero gerens, in pago quodam haud procul Numburgo diſtante habitans, querebatur circa ultimum geſtationis tempus, per integras duas hebdomades, de doloribus abdominis magnis, anxiis, vehementibus, qui, variis licet, interne & externe adhibitis remediis domeſticis, nihilominus eodem perſerverabant gradu, & accedente ſimul laborioſo & inani partus conatu, tres ante obitum dies tanta ſaeviebant vehementia, ut demum aegrota, comiſeratione vere digna, foetu adhuc remanente, vitam cum morte commutaret. Matrona nobilis atque eiusdem loci haereditaria, ſingulari miſericordia commota, ſicut de auxilio atque levamine huic miſerae, dum adhuc vivebat, ferendo, valde erat ſollicita, ita etiam poſt eius obitum, cauſam immanium horum cruciatuum ſcire cupida, dilectiſſimum parentem meum requirebat, qui cauſam mirandi huius ſtatus inquireret atque detegeret. Hic cum Chirurgo accedens, mediante ſectione abdomen, mali ſedem, ſedulo aperiri curavit. Hoc aperto, en rarum & admiratione dignum ſpectaculum! foetus quippe denudatus uteroque privatus adparebat. Puſillus hic, maſculini ſexus, omnino perfectus habitusque carnoſi, decumbebat transverſim capite dextrorſum in regione inguinali dextri lateris, parte uteri admodum extenſa cinctus.

Brachium ſiniſtrum iacebat ſuper thorace, dextrum vero, funiculus umbilicalis pedesque utrique, in pelvi in ſitu ad excluſionem naturali haerebant. Caput erat obtortum, hinc collum extenſum valdeque rubicundum adparebat. Integumenta capitis ſubnigricantis erant coloris: ſuturae cranii plus iuſto diſtentae & ab invicem ex parte ſeparatae conſpiciebantur, totumque corpus inſignem iam contraxerat putredinem, adeo ut epidermis a cute facili ſeparari poſſet negotio. Foetu exemto, uterus ſub eodem in regione dorſi collapſus, & in medio abdomen reſpiciente transverſim dilaceratus, circa latus vero inferius in regione dorſi parum adhuc cum interiore parte cohaerens reperiebatur. Fundus eiusdem valde craſſus, ſed integer atque illaeſus, cervix vero, ſeu pars inferior, tenuioris erat ſubſtantiae. Omnis uteri moles erat inflammata, nigricantis coloris, ſanguineque grumoſo repleta, ipſiusque extremitates nil niſi vulnera gangraenoſa & ſphacelata referebant. Matricis orificium, eadem fata expertum, adeo dilatatum adparebat, ut commode pugnus intromitti poſſet. Vagina denique uteri dextrorſum verſus os iſchium, ubi foetus caput haerebat, admodum extenſa, tenuis & rara comparebat. Maritus poſtea de cauſa mirifici huius ſtatus interrogatus, num forſan caſus, vel ictus, aliave quaedam vis externe illata anſam dediſſet? reſpondit, defunctam quatuordecim ante obitum dies, quum primis tenebris domicilium adire voluiſſet, abdomen impetuoſe ſepti columnae, ſeu antis bicubitalibus rudioribus, nec a fabro lignario complanatis, quibuscum domus, uti ruſticis eſſe ſolet, cincta erat, impegiſſe, ſtatimque poſt aliqualem in infimo ventre ſenſiſſe dolorem, indies ingraveſcentem atque ad obitum usque durantem. En igitur peſſimum contuſionis utero inflictae effectum!

§. I.

§. I.

Varia quidem, eaque notatu digniſſima apud priſcos aeque ac recentiores medicinae auctores occurrunt exempla viſcerum, a contuſione graviſſime laeſorum, quae ipſa etiam mors ſubito & momento fere citius excepit. Rariſſime tamen fit mentio uteri foeminarum gravidarum, a contuſione valde laeſi & vulnerati, ſed leviter tantum adfecti. Verum enim vero, quod ipſe etiam uterus a ſola contuſione graviſſimam reportare poſſit laeſionem, inflammationem, & ex hac demum putridam cum ſubſequente morte corruptionem, inter reliquos rariores caſus, hic, quem modo protuli, oſtendit luculentiſſime. Singulis enim ipſius momentis probe penſitatis, clariſſime adparet, uterum a vehementi abdominis verſus truncum durum alliſione contuſionem accepiſſe, indeque fibrarum vaſculorumque uterinorum debilitatem, irritationem & diſtenſionem fuiſſe inductam, & hinc ſanguinem, ad vaſa ſemel debilitata & irritata copioſius adpulſum, non modo ſtagnaſſe, verum etiam, ob cauſas quasdam iuvantes, in minimis capillaribus vaſculis ſtaſin concepiſſe inflammatoriam. Quid vero inde? ob omiſſam neceſſariorum remediorum applicationem, debitique regiminis negligentiam, partium inflammatarum gangraena & ipſa necroſis ſucceſſit, & tam a laeſi & irritati foetus calcitratione, motu & tenſione verſus ſuperiora, quam ab ipſius pondere & preſſione verſus inferiora, vterus partim inflam-

matus, partim ſphacelatus, plane fuit disruptus, rebusque ſic ſe habentibus mors nullo modo potuit averti. Mortis itaque vera cauſa fuit uteri ſphaceloſa corruptio, huius autem rurſus ſanguinis ſtagnantis & incarcerati putrida diſſolutio, ex ſtaſi inflammatoria ſubnata, quam matricis contuſio produxit.

§. II.

Eſt autem contuſio corporis humani per inſtrumenta obtuſa inflicta laeſio, qua innumerae venulae, arteriolae & fibrillae nerveae colliduntur & rumpuntur: ſeu, quod idem fere, contuſio nihil aliud eſt, quam innumerorum minutiſſimorum ab extra illatorum vulnerum congeries; vid. *Illuſtr.* HEISTERI *Inſtit. Chir. cap. de Contuſione.* Requiritur ergo ad laeſionem eiusmodi infligendam corpus durum, obtuſum, quod agendo in corporis humani partes ſolidas, vel reſiſtendo corporis noſtri actioni, effectus iam allegatos, ſolutionem nimirum continui, deſtructionem partium iuſto ordine cohaerentium, & extravaſationem contenti fluidi producat, atque innumera fere alia poſt ſe trahat mala atque ſymptomata.

§. III.

Pro diverſa corporis obtuſi in humanum corpus actione; vel pro differente huius reactione; pro maiori dein vel minori partium corporis vel externarum ſolum, vel & internarum laeſione, & pro partium denique laeſarum, plus vel minus nobilium, conditione ac natura, diverſi emergunt contuſionum gradus. Et quilibet, prout ſpero, facile perſpiciet, laeſiones longe graviores oriri, maiusque ſimul

mul portendere periculum, ſi externae internaeque partes ſimul ſauciantur, ſique hae ipſae ſunt nobiliores & ad vitam magis neceſſariae. Praeter haec vero, quod admiratione pene dignum eſt, contuſiones nonnullae ita ſunt comparatae, ut, integris partibus externis *g*), internas tantum vehementer vulnerent, ideoque omnino inter graviſſimas contuſionum ſpecies numerari debeant: ſiquidem laeſis maxime viſceribus ſanguineis, ob vaſorum maiorum, quibus praedita ſunt, rupturam, atque hinc evenientem haemorrhagiam in cavitates enormem, aut plane nonnumquam lethalem, vel ob nimiam ſaltim vaſorum extenſionem viſcerisque deſtructionem, incurabilia plane, vel curatu difficillima emergunt pathemata, tum quia raro externis remediis ſufficientem concedunt acceſſum, tum quia gravis eiusmodi interna laeſio ſaepe tam abſcondita latet, ut vix ac ne vix quidem ſatis poſſit diiudicari.

§. IV.

Quod a contuſione externa partes corporis internae pariter ac externae graviſſime ſaepe vulnerentur, ut cita etiam mors interdum ſequatur; quod porro interiora viſcera, nullis violentiae illatae ſignis extrinſecus comparentibus, contundi & ad necem usque ſauciari poſſint, crebriores auctorum fide digniſſimorum *h*) obſervationes luculenter admodum decla-

g) Vid. HEISTERI Inſt. Chir. P. I. Lib. I. Cap. XV. §. 2. it. BOHNIVS de Vulnerum inſpect. p. m. 12. Illuſtr. HOFFMANNI Med. Conſult. Part. VIII. Dec. I. Caſ. V. p. m. 32.

h) Evoluatur inter alios HEISTERVS loc. cit. §. VI. a. & Illuſtr. HOFFMANNVS Med. Conſult. Part. IV. p. m. 215.

declarant, quibus ſatis ſuperque edocemur, ſectiones hominum fortiter percuſſorum ſaepe poſt mortem ſupervacaneas fuiſſe habitas, quae tamen poſtea inſtitutae funeſtam interiorum partium laeſionem dilucide oſtenderunt. Et quid multa? Nonne ipſe caſus noſter manifeſto comprobat, uterum ipſumque foetum a vi externa maxime fuiſſe adfectum & prorſus laceratum, ne leviſſimo tamen externo percuſſionis ſigno comparente, quod praeſentiam internae laeſionis ſatis indicaſſet, niſi alia ſat evidentia eiusdem indicia adfuiſſent.

§. V.

Si quaeris, qui fiat, ut, licet diverſae corporis partes externae eadem percutiantur vehementia, in quibusdam tantum livor & ſugillatio, in aliis contra nulla appareat? explicatu quidem arduum & difficile primo intuitu videtur: At enim vero, ſi rem paulo acutiori rimamur ſcrutinio, obſervamus, eas ſolum partes externas, a corpore laedente tactas, non ſemper ecchymoſin offerre, quae neque copioſis, neque adeo magnis praeditae ſunt vaſis ſanguiferis, vel in quibus vaſa paulo profundius ſita deprehenduntur. Deinde, tum quoque temporis non adeo conſpicua fit ſugillatio, ſi partes magis ſunt tendinoſae ac membranaceae, vel ubi copioſa pinguedo, multis magnisque vaſis ſanguineis deſtituta, partibus carnoſis incumbens reperitur. Et licet ſanguis ex ruptis a contuſione vaſis intus exeat atque ſtagnet, ſaepe tamen vel nimis parcus eſt, vel profunde nimis cruor extravaſatus haeret, atque integumenta impediunt,

quo

quo minus livor, partibus internis valde ſauciatis, externe adparere cernique queat.

§. VI.

Praeter haec vero, alia quoque ſubeſt ratio, cur ſaepe viſcera, ſine charactere externo, per violentiam graviorem, contundendo illatam, enormiter laedi poſſint. Etenim ſi percuſſio tali corporis regioni infligitur, ubi cuti immediate ſubiacet viſcus quoddam muſculoſum & vaſculoſum, copioſis humoribus turgidum, quod actioni externae aequali vi reſiſtit, nulla tunc facile oriri poterit ſugillatio externe conſpicua. Reactio namque viſceris non fit immediate in corpus ab extra agens, ſed in partes proxime illi adiacentes; & in abdominis quidem regione, ſi contuſio a plaga antica fit, in interiorem cutis ſuperficiem, quae ob tenuem, qua cingitur, membranam, non tam firma eſt, quam externa ſuperior; & in muſculos abdominales, copioſo ſanguine turgidos. His autem non ſolum inſignis inducitur debilitas, ſed ipſa quoque vaſa poſſunt disrumpi, ut adeo ſanguis verſus haec loca irritata, debilitata, vel prorſus disrupta, copioſe ruat, ſicque in externo habitu deficiens ſtagnare nequeat. Deinceps, ſicut ſuppoſuimus, ipſa quoque viſcera ſubiacentia, enormiter laeſa ac debilitata, ſanguinem a partibus externis copioſius ad ſe alliciunt, vel eundem ex disruptis ipſorum vaſis in cavitates plane effundunt; quibus inſuper accedit, quod ſub improviſo eiusmodi caſu numquam fere non terror ſatis gravis & vehemens contingat, ſub quo humores, ob ſpaſti-

cam habitus corporis externi ſtricturam, haud ſecus, ac in horripilatione fieri conſuevit, verſus interiora urgentur, ſicque ibidem copioſius accumulantur, ut adeo in externo corporis cortice non tam facile ſtagnare, nec livorem producere poſſint.

§. VII.

Porro contuſiones, corpori noſtro inflictae, pro vario vehementiae ſuae gradu, atque pro diverſae partium, quae laeſae ſunt, conditione ac natura, varios producunt effectus, diverſumque ſortiuntur eventum. Saepe enim contuſionem ſubitanea excipit mors *i*), contuſis nimirum atque disruptis vaſis in partibus ad vitam abſolute neceſſariis, cerebro *k*) puta pulmonibusque *l*); vel ſi alia viſcera ſanguinea *m*) adeo ſunt ſauciata, ut haemorrhagia ſumma & lethalis ſequatur. Saepe etiam oriuntur a contuſione ſtaſes ſanguinis *n*) atque ipſae inflammationes *o*), quae cum funeſtis effectibus ſuis praeſertim in mollioribus multisque vaſis ſanguiferis & arterioſo-lymphaticis eveniunt partibus. Nam raro per exigua modo vulnera humorum inter partium ſubſtantiam fit extravaſatio, quae, pro maiori vel minori cruoris in carne collecti copia, varia rurſus infert conſectaria. Frequenter etiam oriuntur abſceſſus atque

i) Vid. HEISTERI Inſt. Chir. P. I. Lib. I. Cap. XV. §. II.
k) Ibid. Cap. XII. §. I. RVYSCHII Obſ. XLVII.
l) HEISTERVS loc. cit. Cap. XV. §. VI.
m) HEISTERVS ibid. ubi varia exempla a ſe ipſo obſervata fuiſſe refert. BOHNIVS de Offic. Med. dupl. Lib. 2. Cap. 4.
n) BOERHAAVE Aphor. 375.
o) Idem Aphor. 327.

atque ulcera *p*), vel humor extravaſatus in corruptionem abit gangraenoſam *q*) ipſumque excitat ſphacelum. Aliquando vehemens a contuſione exſurgit ſpasmus, vel inſignis quibusdam partibus inducitur debilitas, ut humorum poſtea ſtagnatio, huiusque effectus ſequantur. Imo tandem quoque ſcirrhus *r*) multaque alia a contuſione progignuntur mala. Quum vero generalem contuſionum deſcriptionem exhibere inſtituti ratio non permittat, ſicco hanc ipſam tranſimus pede, paulo altius inveſtigaturi uteri ſubſtantiam eiusque in ſtatu graviditatis conſtitutionem, ac inſimul probaturi, quod uterus in tali ſtatu non ſolum contuſionem pati, graviterque laedi queat; verum etiam, quod aeque ac in aliis eiusdem texturae viſceribus, ſaepe graviſſima, & cum vitae periculo coniuncta ſequi poſſint ſymptomata.

§. VIII.

Vterus, organon illud foeminino ſexui proprium, foetusque conceptioni ac nutritioni ſpeciatim dicatum, & primum omnium mortalium domicilium, eſt pars muſculoſo-vaſculoſa, in- & externe membranis cincta, quae extra graviditatem varios quidem perpeti poteſt morbos, ab internis cauſis pendentes, ob ſitum autem profundiorem magisque abſconditum non adeo facile ab externis laedi & adfici ſolet iniuriis, quam in ſtatu graviditatis. Facta enim conceptione embryonem continet, cuius mem-

p) HEISTERVS loc. cit. Cap. XV. §. IV. & Lib. V. Cap. I. §. V.
q) Ibid. Lib. IV. Cap. XIV. §. III. BOERHAAVE Aphor. 424.
r) HEISTERVS Lib. IV. Cap. XVI. §. II.

branae, eundem ambientes, mediante placenta uterina cum utero concreſcunt, ſubſtantia eius antea compacta ac firma fit ſpongioſa & ſinuoſa, ac parvus antea uterus a foetu ſenſim creſcente tantam in molem expanditur, ut, in iſthmo anguſtae pelvis, quam occupat, amplius commorari nequiens, altius paulatim in epigaſtrium adſcendere cogatur. Hic univerſum fere inteſtinorum volumen contegit, atque oſſibus ſimul coxae incumbens, partes abdomen conſtituentes, quas immediate tangit, valde extendit. Quodſi igitur violentia abdomini infligitur, non poteſt fieri, quin uterus ſimul, tam quoad externam ſui ſuperficiem, a corpore contuſionem infligente, quam quoad internam partem, a foetu, impetui externo reſiſtente, laeſionem patiatur.

§. IX.

Sed videamus nunc, quare & quomodo uterus, qui extra graviditatem ſubſtantiam habet ſatis firmam atque compactam, a foetu ſenſim in maiorem molem, & quod mirum, ſine craſſitiei decremento, expanſus, ſubſtantiam contrahat ſpongioſam, ſinuoſam, multisque interſtitiis diſtinctam. Puto autem, id ipſum ex ſequentibus fieri rationibus. Et primo quidem, quia orificium uteri poſt conceptionem clauſum impedire ſolet, quo minus amplius conſueta ſanguinis menſtrui ſuccedat excretio. Deinde embryo, primis geſtationis menſibus adhuc exiguus, in ſui nutrimentum non omnem abſumit ſanguinem, qui ideo in uteri viſcere copioſius accumulatur, eiusque vaſa diſtendit. Poſthaec uterus a creſcen-

creſcente foetu ſimul expanditur, hinc fibrae eius muſculoſae, in ſtatu naturali ſatis craſſae, in longitudinem exporrectae, craſſitiem deponunt, ſubtilioresque evadunt. Hae vero, licet rariores debilioresque fiant, nihilominus tamen, quum vaſa ſanguifera, confertim hic conſpicua, tractuque admodum tortuoſo in ſemet ipſa quaſi implicita, ab humoribus copioſe adfluentibus nimis iuſto replentur, eorumque parietes valde diſtenduntur & in ſinus quaſi dilatantur, craſſities ſive ſubſtantia uteri nullatenus diminuitur, ſed ſpongioſa fit, & aeque craſſa, ac extra graviditatem, manet.

§. X.

Quod uterus, inprimis gravidarum, qui ultimis maxime geſtationis menſibus, ob magnam molem ſuam, in epigaſtrium adſcendit, a violentia externa, pariter ac alia viſcera, contuſionem pati, graviterque ab illa ſauciari poſſit, nullus facile in dubium vocabit, qui modo perpendit, quod, ſuffragantibus auctorum *s*) codicibus, uterus etiam non gravidus & in abdomine magis abſconditus, a contuſione externa laedi poſſit. Hoc autem ſi fieri poteſt, eo ſane facilius in ſtatu graviditatis uterus, a foetu expanſus, a tactu violento adfici poterit; ſiquidem ille ipſe, in epigaſtrio latitans, non niſi ab integumentis abdominis, levibus ac parum reſiſtentibus, obtegitur, quae inſtar tympani admodum extenſa, longe tum

 magis,

s) Inter alios vid. Illuſtr. HOFFMANNVS Medic. rat. ſyſtem. Tom. IV. Sect. II. de uteri inflammat. & ARETAEVS Lib. XLIV. de cauſis inflammat. uteri.

magis, quam in ſtatu citra extenſionem ſolito, attenuata eſſe ſolent, ideoque vim ab extra illatam arcere, uterumque a contuſione ac inde pendente laeſione immunem reddere poſſunt.

§. XI.

Quod vero uterus, in graviditate ſic conſtitutus, non modo contuſionem facile perpeti, ſed ſimiles quoque effectus, qui aliis viſceribus ab eadem cauſa contingunt, experiri queat, pluribus nunc placet comprobare, ſimul vero paucis oſtendere, quod contuſio quidem cauſa proxima ſtaſeos ſanguinis inflammatoriae in utero evadere, ipſumque hoc viſcus locum primario adfectum conſtituere poſſit, aſt non adeo crebro, uti vulgo quidem putatur.

§. XII.

Uterus, cuius ſubſtantia eſt ſpongioſa & ſinuoſa, atque ex fibris valde expanſis conſtans, eſt pars mollis. Molle corpus dicitur, quod paucum habet punctorum contactum, quod tactui facile cedit, atque a vi leviori mutari poteſt *t*). De utero itaque, qua corpore molli, haec omnia praedicari poſſe, certiſſimum eſt.

§. XIII.

Corpus molle, quod paucum habet punctorum contactum, parvam habet cohaeſionem *u*). Actio in corpus tale, ſi maior eſt, quam cohaeſio partium totum conſtituentium, huius continui ſolutionem producit. Actio in uterum, cuius partes parum cohae-

t) Vid. Illuſtr. HAMBERGERI Element. Phyſic. §. CXCVII.
u) Ibid. §. CXLVII. num. 2.

cohaerent (§. praeced.), ſi maior eſt, quam horum cohaeſio, eaedem disiunguntur. Ergo etiam levior contuſionis gradus talem producere valet effectum, atque maiorem neceſſario maior. Uterus, ceu viſcus ſanguineum, i. e. ceu pars ex meris fere vaſis ſanguiferis conflata, magnam admodum, in ſtatu graviditatis, continet humorum quantitatem. Quodſi igitur ipſius partes a ſe invicem ſunt ſeiunctae, humores, nullam amplius in locis disruptis invenientes reſiſtentiam, extra ruunt atque in cavitates colliguntur. Quo maiora itaque & quo copioſiora per contuſionem utero inflicta ſunt vulnera, eo quoque maior erit cruoris extravaſatio, hinc eo maior humorum a corde & cerebro detractio *x*). Varios autem tunc conſequi effectus, citamque mortem non raro ſupervenire, loquuntur obſervationes medicae pasſim.

§. XIV.

Contuſiones, partibus corporis noſtri illatae, movent inflammationes *y*). Inflammatio ſemper praeſupponit ſanguinis rubicundi in ipſis vaſis ſtaſin. Staſis ſanguinis eſt plenaria eius quies, vel in ipſis arteriarum finibus, vel in vaſis lateralibus arterioſo-lymphaticis, ſecundum naturam rubicundum ſanguinem non vehentibus. In ipſis arteriarum finibus

x) Vid. HEISTERI Inſtit. Chir. P. I. L. I. Cap. I. §. VIII. & XVII. & Illuſtr. HOFFMANNI Med. rat. ſyſtem. Tom. II. Cap. IV. §. XXV. & Scholion. conf. Cap. I. §. IX. cum Scholio.

y) Conf. HEISTERVS loc. cit. §. IV. & Cap. de Phlegmone p. m. 269. item SENNERTVS Lib. IV. Sect. I. Cap. XIII. & RIVERIVS Tom. II. Lib. XV. Cap. III.

nibus ſanguis ſtaſin concipere poteſt, ſi venae, arteriis continuae, ſunt obſtructae, compreſſae ſpasmove conſtrictae, aut alio modo ita diſpoſitae, ut ſanguini transitus per eas denegetur. Vaſcula autem minima arterioſo-lymphatica ſtaſeos ſedem conſtituunt, quoties illa ſanguis rubicundus intrat, atque ire & redire neſcius, inibi quieſcit. Quod ſane eo facilius accidit, quia anguſti hi tubuli, ob diametrum ſuum, diametro globulorum ſanguineorum minorem, ſecundum naturam nullos globulos rubicundos, ſed humorem tantum pellucidum lymphaticum, qui vaſculorum capacitati reſpondet, vehere ſolent. Sanguinis denique in haec vaſcula introitus adiuvatur, ſi ea vel admodum ſunt debilitata, ipſorumque oſcula ita ampliata & dilatata, ut ſponte ſanguineos admittant globulos; vel ſi ſanguis, vehementer preſſus, haec ipſa vaſa dilatat, intraque illa ita dilatata impetuoſius impellitur.

§. XV.

Ad hos vero effectus producendos variae concurrunt cauſae, vario modo agentes, inter quas omnino non ultimum ſibi vindicant locum ipſae *contuſiones*. Sub his enim humores premuntur, fibrillae criſpantur, vaſa ſanguifera comprimuntur, atque eodem, quo parti vis infertur, momento, vaſcula lymphatica, valde ſubtilia atque vaſis ſanguinem vehentibus longe teneriora, debilitantur, dilatantur, deſtruuntur, ut cruor verſus omnes plagas preſſus, in illa, ceu loca minus reſiſtentia, intrare neceſſario debeat. Semper enim eo facilius eoque citius hoc evenire poteſt, quo mollior eſt pars, atque quo minor

nor eiusdem, in quam actio ſit, reſiſtentia, vel quo maior corporis agentis eſt impetus: Atque hoc ipſum quotidiana docet & confirmat experientia; ſiquidem inflammationes, licet in omnibus fere corporis partibus ac regionibus contingere poſſint & revera contingant, nullibi tamen frequentius, quam in mollioribus & parum reſiſtentibus partibus, adipioſis puta, occurrunt.

§. XVI.

Licet autem inflammationes, ſanguinem in ſtaſin prolapſum & incarceratum pro cauſa agnoſcentes, in partibus, ob reſiſtentiam parvam, mollioribus, facilius, difficilius autem in partibus, ob maiorem cohaeſionem, compactioribus, ſub iisdem nimirum cauſis iisdemque circumſtantiis, oboriri poſſint; frequenti tamen obſervatione docemur, quod ſaepius crebriusque a contuſione praegreſſa occurrant in viſceribus, quorum parenchyma paulo firmioris eſt ſubſtantiae, ut lien & hepar, quam in utero gravido, cuius ſubſtantia eſt ſpongioſa, ſinuoſa, parumque cohaerens & mollis (§. XII.). Rationes huius effectus in ipſa viſcerum ſtructura quaerendas eſſe arbitramur. Et quidem, quoad inflammationem viſcerum compactiorum, deprehendimus, quod eorundem parenchyma ſit conflatum ex vaſis ſanguiferis, quorum parietes conſtant ex membranis nervoſis & muſculoſis, atque copioſiſſimis eiusdem naturae vaſculis lymphaticis, nec non ex fibris muſculoſis, elaſticis, arcte admodum cohaerentibus. Fibrae hae muſculoſae vaſaque ipſa ſanguifera, a vi externa illata, ſpaſtice ſeſe contrahunt, vaſa lateralia arterioſo-

lymphatica, particulas ſanguinis rubicundas non vehentia, a vi externa vel plane dehiſcunt, vel ita diſponuntur, ut ſanguini ab ictu partim preſſo, partim vero vaſis ſanguiferis ſeſe conſtringentibus ſanguinemque verſus alia loca prementibus, amplius reſiſtere nequeant. Vaſa enim eiusmodi lateralia ſeu lymphatica copioſe hic reperiuntur, & ſubſtantia horum viſcerum compacta impedit, quo minus vaſa ſanguinem continentia ſtatim poſt contuſionem expandi aut disrumpi queant, ut adeo ſanguis in ductus ſeroſo-lymphaticos intret, ibique exitu praecluſus ſtaſin concipiat, quam deinde, ceu comes indivulſus, inflammatio ſequitur.

§. XVII.

In utero, viſcere quidem pariter vaſculoſo & muſculoſo, ſed cuius ſubſtantia in ſtatu graviditatis non adeo firma, ſed magis ſpongioſa, ſinuoſa & mollis, ultraque elaſticitatis fere ſphaeram extenſa eſt, non tam facile ab externa violentia, eidem illata, ſtaſis inflammatoria oriri poteſt; cuius phaenomeni rationes ex huius viſceris textura ac ſubſtantia perinde ſunt petendae, nobisque videntur ſequentes: Uterus nondum praegnans admodum exiguus & compactus, foecundatus autem magnam in molem expanſus, vim ſuam elaſticam quadantenus amittit, atque hinc neque tam facile, nec tam vehementer ſpaſtice ſeſe contrahere poteſt, maxime cum ipſius ſubſtantia ſpongioſa parvam habeat reſiſtentiam. Deinde vaſa uteri non modo per ſe iam in gravidis ſatis ſunt diſtenta, ſed amplius quoque diduci poſſunt, ut ideo

ideo humoribus, deficiente praeſertim conſtrictione, adhuc ſufficientem concedant tranſitum: inprimis cum inſuper ſimul accedat, quod pauciora adſint vaſa lymphatica. Haec omnia qui probe ſecum aeſtimat, lubenter, ſicut ſpero, concedet, ob defectum ſufficientis elateris, indeque pendentis ſpasmi, vaſa conſtringentis ſanguinemque in minima vaſcula urgentis; ob ſubſtantiam ſinuoſam & ſpongioſam promtius cedentem; ob vaſa arterioſa paulo maiora, maiorem dilatationem admittentia, & ob exiguum denique canalium arterioſo-lymphaticorum numerum, nullam facile particularum rubicundarum ſtaſin, adeoque nec inflammationem, in utero gravido oriri poſſe. Hinc etiam penes auctores, maxime recentiores, rariſſima inflammationis uteri, in ſtatu gravido ab extra contuſi, occurrit mentio, dubio procul, quia raro exſtitit, vel quia eam clinici non obſervarunt, ſed varios potius a tali cauſa in utero praegnante ortos adfectus & morbos diuturnos, plus minus periculoſos, hinc inde annotarunt.

§. XVIII.

Quum vero uterus, foetu repletus, a contuſione externa conquaſſatus, ob ſubſtantiam ſuam non tam pronus ſit ad inflammationem ſubeundam, nihilominus tamen, quamvis oppido raro, in hoc eodem ſtatu, poſt perpeſſam contuſionem aliquando ſolet ſtaſin concipere atque inflammari. Id quod vero tum potiſſimum accidit, atque eo facilius contingit, quo plures concurrunt cauſae & circumſtantiae, quae vario modo, pro ſua varietate, ad in-

flammationem provocandam, ſuſtentandam & adaugendam conferunt. Atque nos quidem credimus, quod uterus, ſi quam patiatur a contuſione inflammationem, frequentius per conſenſum, quam idiothice z), ſive ita inflammetur, ut ſedem conſtituat inflammationis primario adfectam. Hoc ipſum tamen tali ratione poteſt contingere, ſi quando uteri fibrae muſculoſae una cum vaſis admodum craſſae, robuſtae & ad reſiſtendum idoneae, in quibusdam locis ſeſe contrahunt, ſanguinemque in vaſcula minima ob ſpasmum propellunt; vel ſi humores adſunt copioſi, impuri, craſſi, ad ſtagnandum proclives; ſi tempeſtas ſimul velificatur ſicca, calida, aeſtuans, vel ſi externa perverſe adplicantur acria & irritantia; interna autem adſumuntur valde ſpirituoſa, uterina, ebullitionem inducentia; vel ſi alia methodus minus conveniens adhibetur, decens vero ſummeque neceſſaria intermittitur.

§. XIX.

Dein quoque ideo uterus ipſe, ſeu eius vaſcula minima & canales lymphatici anguſtiſſimi fereque capillares, ſanguineae ſtaſeos ac inflammationis ſedem & domicilium primario adfectum nonnumquam conſtituere valent. Vaſcula quippe illa, quae intra vaſorum membranas decurrunt, ipſaque muſculo-

z) Quamvis inflammationis, a contuſione in utero gravido exortae, caſus quidam ab auctoribus hinc inde deſcribantur, quaeſtio tamen incidit, an haec violentia proximam ſemper conſtituat ſtaſeos ſanguineae cauſam, an, quod ſaepius fieri credo, procatarcticam?

ſculoſarum fibrarum interſtitia perreptant, & per quae his partibus ſuccus nutritius advehitur, ſi a contuſione praegreſſa admodum laeſa ſunt atque debilitata, eorumque oſcula magis, quam par eſt, ampliata ſunt, adeoque hiant, ut ſanguini, ingreſſum forſan tentanti, introitum denegare nequeant, maxime ſi a foetu irritante, calcitrante, valdeque ſe movente, humores ad copioſiorem affluxum invitantur, vaſa ſanguifera comprimuntur, ſanguis ipſe premitur, atque preſſus, ob minorem, quam invenit, reſiſtentiam, facili negotio in haec vaſcula urgetur, & in ſtaſin ruit inflammatoriam. Aſt tunc non contuſio, ſed foetus irritans cauſam inflammationis conſtituet.

§. XX.

At vero, uterus etiam, & quidem frequentius, ob arctiſſimum cum aliis partibus nexum, ſive per conſenſum, inflammatione corripi poteſt, ſi nimirum placenta uterina, ipſius fundo vel parti anteriora reſpicienti adnexa, partim a vi externa, partim vero ab embryone ſolum reagente, ita comprimitur, contunditur atque adficitur, ut in ea ſtaſis ſanguinis oboriatur. Quando enim placenta, ex meris vaſculis & fibris muſculoſis conſtans, non vero aeque, ac uterus, ſpongioſa & ſinuoſa, ab irritatione qualicunque ad contractionem maiorem exſtimulatur, ſanguinem in vaſcula minima cogit, vel ſanguis in anguſtiſſimis arteriarum finibus, ob copioſum adfluxum atque impeditum per venas regreſſum, ſtaſin concipere poteſt inflammatoriam. Deinde, quum placenta ſatis arcte cum utero cohaereat, eiusque

vaſa cum vaſculis uterinis continuum quaſi conſtituant canalem, fieri omnino poteſt, ut ſi illa inflammata fuerit, inflammatio poſtea ad uterum usque progrediatur, ſicque hic ſimili inquinetur labe: Quodſi enim ſanguinis per hepar illud uterinum tranſitus eſt turbatus ac pene interceptus, debet ſane in ipſius uteri vaſis, quae cum vaſis placentae obſtructis & inflammatis cohaerent, ſimul ſtagnare, & quidem eo magis faciliusque, quo maior eſt humorum ad loca inflammata & irritata adfluxus, quo uberior horum copia, & quo viſcidior tenaciorque & a ſtatu naturali recedens eſt craſis.

§. XXI.

Praeter haec vero, uterus ſimiliter poteſt ſympathice inflammari, ſi quando aliae iuxta poſitae partes, cum utero continuae, vel huic etiam contiguae, a contuſione ſtaſin contrahunt inflammatoriam, & ſic premendo, irritando, extendendo, comprimendo, vel alio modo ſanguinis curſum per vaſa uteri minima turbant, remorantur, intercipiunt, ſiſtunt; vel uberiorem humorum verſus hoc viſcus adfluxum inuitant; vel ſi uterus ipſe, propter contuſionem debilitatus, vel ob aliam quandam labem forſan acceptam impotens redditus, debite & proportionate reſiſtere, hasque cauſas removere ac vincere nequit. Tunc autem contuſio cauſa inflammationis uteri proxima non eſt, neque etiam hic ſedem eius conſtituit primariam.

§. XXIII.

Quo rarior vero eſt inflammationis in utero

gravi-

gravidae, a contuſione externe illata, geneſis, eo uberior & frequentior eſt morborum varii generis chronicorum, qui illam ſequuntur, proventus. Vel enim vaſcula quaedam minima, laxe cohaerentia, atque rupturae iam fere proxima, rumpuntur, quae disrupta plorant cruorem plus vel minus copioſum, qui intra matricis ſubſtantiam effuſus, ſi neque diſcutitur, neque iterum reſorbetur, ſtagnando in pus, ſi lympha accedit blanda, convertitur, atque ulcera *a*) abſceſſumve movet; vel ſi in loco hoc clauſo pus diu fuit relictum, parte tenuiori per evaporationem ablata, abſorpta atque diſſipata, craſſior intus manet portio, atque indureſcens, tumores utplurimum creat duros ſcirrhoſos; vel ſi humores accedunt impuri, acres, multisque ſordibus ſcatentes, ibidem reſolvitur, acrimoniam contrahit, in putredinem abit, vicina ſenſim inficit, arrodit, conſumit & cancrum aliaque mali moris ulcera producit.

§. XXIII.

Porro quoque inter effectus, contuſionem utero inflictam conſequentes, referri meretur humorum in vaſis antea iam valde expanſis, ſicque laxe cohaerentibus, ſtagnatio. Corporis enim robur atque reſiſtendi vis pendet a debita fibrarum, totum conſtituentium, cohaeſione. Imminutae fibrarum cohaeſionis cauſa inter alias quoque eſſe poterit nimia earum diſtractio, quam producere valet contuſio. Fibrae autem diſtractae atque adeo extenſae, ut

a) Vid. MVSITANVS Cap. X. p. m. 450. SENNERTVS Lib. IV. Sect. I. Cap. VIII. RIVERIVS Tom. II. Lib. XV. Cap. VIII.

ut rupturae proximae ſint, debiliores evadunt, adeoque corpori in ipſas agenti debite reſiſtere nequeunt. Quae vero cum ita ſint, vaſa ſanguifera, ex eiusmodi fibris contexta & ad reſiſtendum inepta, maiorem, quam par eſt, ſanguinis quantitatem admittunt, eandem ulterius propellere nequeunt, ut ideo humorum ſtagnatio, vaſorum maior dilatatio & expanſio, viſcerisque ſic conſtituti infarctus, atque aliae ab his pendentes calamitates citato, ut aiunt, pede ſequantur.

§. XXIV.

Neque infrequens eſt *ſcirrhi uteri* ex eiusdem contuſione geneſis. Sanguis enim, in minoribus uteri vaſculis eorumque finibus ac extremitatibus ſtagnans, ſucceſſu temporis ſpiſſitudinem contrahit atque indureſcit, ut parva, dura & indolentia exſurgant tubercula; quod eo facilius eoque citius contingere poteſt, quo craſſiore, viſcidiore atque glutinoſiore foeminae gaudent ſanguine. Sanguinis vero ſtagnantis ſpiſſitudo atque induratio absque inflammatione etiam ſolet accidere; hinc ſcirrhus *b*) ſine illa praegreſſa progigni poteſt. Neque ſcirrhus in glandulis ſolum generatur, ibique ſemper ſedem habet, ſed in aliis quoque partibus atque viſceribus vaſculoſis *c*), licet rarius, ſuboritur. Conſequentia vero ſcirrhi, in maxime nobili hoc viſcere, qualia ſint, & quam gravia poſt ſe trahant atque iuncta habeant ſymptomata, res inter Medicos clara eſt atque teſtata.

§. XXV.

b) HEISTERVS P.I. Lib.IV. Cap.XVI. §. II.
c) Ibid.

§. XXV.

Non vero ſolus uterus, verum etiam ipſe foetus, quin hic ſaepe gravius, a contuſione vulnerari, aut plane interfici poteſt. Si enim uterus, foetus domicilium, graviter concutitur, fieri aliter vix poteſt, quin in foetum ipſum ſimiliter, quem ille geſtando fovet arcteque cingit, ingens damnum redundet, ita prorſus, ut hic vel plane enecetur adhuc incluſus, vel tamen, licet vivus excludatur, ad continuandam vitam reddatur ineptus, aut ad minimum labem quandam, per omne vitae curriculum inhaerentem, retineat. Ob tenerrimam enim, qua gaudet, texturam, ſummamque fibrarum mollitiem, quam facillime, a paulo leviori etiam tactu, puſillum eiusmodi corpus deſtrui, partes ipſius laxe cohaerentes a ſe invicem ſeparari, oſſeae autem, quae pene adhuc cartilagineae ſunt, intro premi, ſicque ipſa capitis & thoracis contenta aliaque adeo comprimi poſſunt, ut mors inde ex neceſſitate conſequi, vel laeſione non tam gravi exiſtente, prava ſaltim corporis conſtitutio emergere debeat. Et quidem foetus eam ob cauſam magis faciliusque, ac ipſe uterus, laeſionem pati poteſt, quia oſſeae eiusdem partes, maiorem cohaeſionem habentes, ſeu duriores, magis quam uteri viſcus, externae actioni reſiſtunt, quae ideo in tenellum maior eſſe ſolet, quam in uterum ipſum. Et licet aquis innatans fluctuet in matricis cavo, & ab uteri parietibus ipſisque abdominis integumentis obtegatur & muniatur, haec tamen ad vim arcendam, actionem infringendam foetumque a laeſione tuendum, minime ſufficiunt.

§. XXVI.

Abortum denique, vel *praematuram foetus excluſionem*, a contuſione abdomini inflicta ſaepiſſime oriri & promoveri, vel lippis tonſoribusque notum eſt, & creberrimis auctorum obſervationibus confirmatur. Neque etiam mirum, quod contuſio, huic viſceri inflicta, talem praeſtet effectum. Abortus enim, vel praecocis foetus excluſionis *cauſam immediatam* ſeu *proximam* perquirentes, obſervamus, eam in placentae uterinae violenta ab utero ſeparatione, per ſpasmum excitata, praecipue eſſe repoſitam. Atque ipſa haec placentae avulſio ſpasmodicam poſtea uteri conſtrictionem, expulſionis foetus cauſam, tamquam effectum producere, vel uteri ſpasmum, antea iam praeſentem, adaugere valet. Si enim uterus, a ſpasmo, per qualemcumque cauſam ſuſcitato, & quidem in latere placentae oppoſito vigente, contrahitur, facili fieri poteſt negotio, ut fibrarum placentae, laxe cum utero cohaerentium, avulſio, ipſiusque placentae contingat ſeparatio. Placentâ ab utero ſeparatâ, vaſisque disruptis, ſanguis extra ruit in uteri cavitatem, & primo quidem huius parietes admodum extendit, dein vero ad producendum ſpasmum haud levem proritat, unde orificium uteri aperitur, & tum humores, in ipſius cavo contenti, effluunt, tum ipſe foetus a vinculis liberatus expellitur.

§. XXVII.

Cauſae vero *mediatae*, quae *placentae avulſionem* excitant, ita quam maxime (modo inopiam ſeu defectum ſanguinis & ſucci nutritii excipias) ſunt compa-

comparatae, ut non immediate in ipſum hepar uterinum, ſed mediante tantum utero in illud agant, uteri ſcilicet vaſa extendendo, quod inprimis exuberans & turgeſcens humorum copia, quam plethoram nuncupant, efficere poteſt. Hanc diſtenſionem poſtea ſequitur ſpasmodica fibrarum uterinarum conſtrictio, tamquam perpetua diſtenſionis vaſorum pediſſequa, atque ipſa placentae avulſio. Similem porro effectum praeſtare poſſunt omnes illae res, quae, una cum toto genere nervoſo, uterum ad ſpasmodicas concitare valent ſtricturas, qua virtute pollent vehementes animi adfectus, univerſum ſyſtema nervoſum ſpaſtice conſtringendo, motum humorum velociorem efficiendo, vel hos a peripheria ad centrum repellendio. Dein pariter vehementem humorum orgasmum excitant, ſolidasque nervoſo-membranaceas partes ſtimulando, proxime eiusmodi effectum producere poſſunt remedia ſic dicta *ecbolica* ſeu *abortiva*, item vehementiora emetica, draſtica purgantia, convulſivi & epileptici motus, aliaque plura. Atque haec omnia mediante utero agunt in eius placentam, exceptis contuſionibus paulo gravioribus, aliisve extrinſecus illatis violentiis, quippe quae immediate agere valent in ipſam uteri placentam.

§. XXVIII.

Actionem namque in uterum externe illatam ſequitur tum uteri, tum ipſius puſilli, in arvi muliebris cavo fluctuantis, reactio; ſub hac foetus verſus locum ſeu latus adfectum convertitur, ut hinc villorum placentae fiat diſtenſio, eorundemque cum utero laxe cohaerentium facillima ruptio & avulſio;

qua autem facta,ſecus fieri haud poteſt,quin vaſa uterina, copioſo ſanguine turgida, eundem in uteri effundant cavitatem, qui dein una cum foetu, ſub his circumſtantiis plerumque moriente, tam latera uteri premit, quam carneas eius fibras ad motus vehementes ſpaſticos proritat, vel hos iam praeſentes adauget, ut conſtrictum & ab omni latere preſſum hoc viſcus, aperto orificio interno, primo cruorem contentum, eumque vel fluidum, vel quieſcendo in grumos concretum, poſtea vero, laxata & patentiori facta apertura, ipſam embryonis ſeu foetus ſarcinam protrudat.

§. XXIX.

Quum vero non ſemper, neque omnes gravidae embryonis aut foetus violentam & praematuram experiantur excluſionem, ſed plures gravidarum omnes cauſas §. XXVII. relatas, quin imo ipſam contuſionem perpeſſam, impune ferant, non alienum fore arbitror, in peculiaris huius eventus rationem inquirere, quae, me quidem iudice, in ſingulari uteri ad abortiendum diſpoſitione reſidet. Haec autem rurſus in nimia fibrarum muſculoſarum, & vaſorum uteri elaſticorum imbecillitate ſeu atonia, vel in iuſto laxiori villorum placentae cum utero cohaeſione ſimul, conſiſtere videtur. Si enim contuſionem paulo attentius conſideramus, deprehendimus, quod haec ipſa, in uteri ſubſtantiam muſculoſam & vaſculoſam agendo, vaſa extendat, comprimat, irritet atque copioſiorem humorum adfluxum concitet, ut inde venarum a ſanguine copioſius irruente diſtenſio, irregularis humorum per hoc viſcus progreſſus, & ſpa-

ſtica

ſtica in variis uteri partibus conſtrictio ſequatur. Vaſa igitur ſi debito gaudent robore, irruentibus his malis proportionate reſiſtere ac cauſas has ſuperare valent, ut nulla oſculorum apertio, nullaque cruoris extravaſatio, quae ſpasmorum & placentae avulſionis cauſa eſt, fieri queat. Quodſi vero ſubſtantia tenera & admodum relaxata, ad ſpasmos ſuſcipiendos ac continuandos prona, neque humoribus adfluentibus decenter reſiſtere, neque irregularem humorum per uterum progreſſum in ordinem redigere, neque etiam ſpasmos vincere valet, ſed vi cedere cogitur, tunc communiter eveniunt conſectaria §. praeced. relata, abortus nimirum, vel praematura foetus expulſio, cum reliquis ſonticis ſymptomatibus.

§. XXX.

Ex huc usque deſcriptis, effectus contuſionis uteri concernentibus, probe ponderatis, prono fluit alveo, quod contuſio abdomini uteroque inflicta, & partus difficilis, & foetus retenti cauſa, licet non primaria & proxima, tamen προηγουμένη καὶ προκαταρκτικὴ evadere queat, idque potiſſimum utero labem inducendo, eundemque ob deſtructionem, quam inferre valet, impediendo, quo minus rite ac debite ſe contrahere, foetusque exitum per compreſſionem promovere poſſit. Si enim vel dilaceratus a contuſione fuerit uterus, vel parum modo, & maxime transverſim, disruptus, tum ſane, ob ſeriem & connexionem fibrarum ſublatam, neque ſeſe verſus omnes plagas contrahere, aut contractionem verſus orificium continuare, neque etiam orificium ipſum ampliari & dilatari, foetusque excludi poterit, ſed puſillus potius

in abdominis cavum, patula hic facta porta, abibit. Atque hoc pariter de ceteris malorum, utero contuſione inductorum generibus, valebit; ſiquidem uterus vel inflammatione correptus, vel gangraenoſus, vel ſcirrhoſus, aut alia quadam labe adfectus, ſemper in officio ſuo mirum turbatur, conſtrictio eius ad exturbanda contenta praepeditur, via ad exeundum naturalis, ob tumorem, praecluditur, adeoque foetus omnino retinetur, vel hic ipſe irritatus, ſitum mutando conſuetum in minus convenientem, valde difficilem reddit partum, & quae ſunt huius generis plura.

§. XXXI.

Quum igitur contuſiones, muliebri huic viſceri inflictae, tam magni ſint momenti, tamque periculoſa & ſaepe mortifera cieant ſymptomata, numquam profecto, quod iterum iterumqne monendum puto, erunt vilipendendae, licet etiam primo intuitu videantur leves, aut nullum externum violentiae adpareat veſtigium, nullusque dolor, vel ſaltem exiguus, obſervetur. Uteri enim textura adeo eſt delicata & intricata, eiusque conſtitutio, in ſtatu praeſertim graviditatis, tam exquiſita, ut foecundiſſima morborum & pertinaciſſimorum malorum facillime exiſtat cauſa. Hinc ante omnia aurea illa & arcani inſtar habenda regula: PRINCIPIIS OBSTA! ſerio erit inculcanda probeque tenenda, ut clinicus accerſitus, omni ſepoſita cunctatione, quia periculum hic in mora, quantocyus occurrat conſiliis & remediis, ſecundum indicationes proficuis ac neceſſariis, ne cunctando, vel, quod peius, neceſſaria plane omittendo, ex leviori gravior, & ex ſimplici compoſitus, vel plane per accidens lethalis evadat morbus,

ſicque

ſicque & ipſa mater & puſillus ſimul de vita periclitentur.

§. XXXII.

His omnibus debite expoſitis, haud abs re fore arbitramur, ſi pauca quaedam ad *curationem* ſpectantia, licet modo generalia, addamus. Quodſi itaque, poſt vehementem uteri ictum aut contuſionem, laeſionis ſuſpicio adeſt, tunc nihil prius nihilque poſterius haberi debet, quam ut tentetur ſanguinis reſolutio, atque hac ratione ſuppuratio, gangraena & alii truculenti praecaveantur effectus. Reſolutio vero obtinetur, dum extravaſati auferuntur humores ſine ulteriori vaſorum & partium laeſione: quod quidem perficitur, ſtagnantem extravaſatam portionem reddendo fluidam, dein vaſa ad abſorbendum vicina laxando, eademque tandem evacuando, ut abſorbere queant.

§. XXXIII.

Primum itaque ac palmarium, ſimulque efficaciſſimum erit *indicatum*, ſanguinis e vena ſecta detractio. Hac enim obtinetur, ut nimia humorum moles, ſeu, ut vulgo loqui amant, plethora imminuatur, vaſa depleantur, extravaſatus cruor a venis abſorbeatur atque abſumatur, vaſa a vi perpeſſa debilitata non amplius diducantur, atque ipſa, ſi nondum adeſt, inflammatio arceatur, vel praeſens forſan extinguatur & ulterior eius progreſſus praecaveatur. Proxime dein cum fructu iniiciendum ſtatuo clysma, quod ſimilem praeſtat effectum, ſimulque ſpaſticam fibrarum & vaſorum ſtricturam demulcendo & exſurgentem calorem temperando inſigniter prodeſt. Tum ea, quae ob contuſionem ſtagnarunt, per ſacculos, fomenta & cataplasmata, emollientibus nupta, ſunt digerenda atque reſolvenda, hisque utplurimum, ceteris paribus, ſuppuratio, corruptio & gangraena atque alia optime arcentur mala.

§. XXXIV.

§. XXXIV. Atque hactenus quidem propoſita externa, ſi iam praeſentibus, vel poſtea accedentibus ſymptomatibus gravioribus, nondum effectum praeſtent deſideratum, vel quando mala quidem priſtina ſenſim imminuta deprehenduntur, aut ſatis graviter adhuc adfligere perſeverant, vel nova illis ſeſe adſociant; tunc omnino iteranda erit ſanguinis ventilatio, praeſertim ſi plethorica fuerit foemina, ſanguinemque in venis alat craſſum & multis particulis heterogeneis ſcatentem. Idem hoc ſimiliter valet de enematibus, cataplasmatibus & fomentis, quibus graviter atque adſidue inſiſtendum, donec malum omne ſit ſublatum.

§. XXXV. His ſimul iungenda erunt interna ſtaſin reſolventia & diſcutientia, cavendo tantum ab acribus & calefacientibus. Multo magis autem proſunt quae nimium humorum orgasmum temperant, humidum forſan diſſipatum, per potus tenues, leves, ſubacidos, reſtituunt, putredinique reſiſtunt. Praeter haec quoque inſimul foetus imbecillitati, matrisque viribus labaſcentibus ſubveniendum erit analepticis, eaque in uſum vocanda methodus, quae ſecundum individuorum conſtitutionem aliasque circumſtantias optima & convenientiſſima iudicatur.

§. XXXVI. Denique decubitus ſit ſupinus, vitentur omnia, quae flatus procreant ſanguinemque commovent, aut nimium refrigerant. Praeſertim quoque pedes cum dorſo & abdomine a frigore probe defendantur, aegrotaque aëre puro & temperate calido utatur, & tam animi pathemata, quam reliqua omnia, malum deterius reddentia, cane peius & angue fugiat. Sic enim arcebitur, iuvante DEO, vitae ac ſalutis noſtrae inſtauratore benigniſſimo, miſere eiusmodi adflictae praematurus vivendi

F I N I S.

Pag. 18. lin. 20. pro *Nam* leg. *Non.*
— 22. lin. 3. poſt vocab. *reddere* adde: *non.*